

Нагласи към развитието на ядрената енергетика в България

20.08.2020 Г.

ЗА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Настоящото проучване е реализирано по метода на прякото полустандартизирано интервю („лице в лице“). Проучването е осъществено сред 1006 лица на възраст 18+ и е представително за пълнолетното население на България. Периодът на теренната работа е между 1 и 9 август 2020 г. Размерът на допустимата грешка е +/- 3.1%.

ОБЩА ЗАПОЗНАТОСТ НА БЪЛГАРИТЕ ПО ТЕМАТА С АТОМНАТА ЕНЕРГЕТИКА

Ниска степен на запознатост (16%) с проекта „Зелена сделка“ на Европейската комисия, отчитаме сред пълнолетните български граждани. Сред по-информираните граждани се открояват активните българи във възрастовите категории 40-49 и 50-59 г. **При преглед и на другите демографски разбивки, може да се открие, че хората с висше образование, представители на бизнеса, свободните професии и тези на мениджърски позиции, с личен месечен доход над 1000 лева, живеещи в Столицата са именно сред най-запознатите с този проект.**

Близо половината (44%) от запитаните са на мнение, че атомната енергетика има място в ниско въглеродния енергиен микс от възобновяеми източници като вятърна и слънчева енергия. Следва да отбележим, че същият дял от 45% декларира, че не знаят или не могат да преценят, което следва да се отчете най-вече поради по-високата сложност на въпроса, изискваща целенасочена информираност по темата. Например сред хората с основно и по-ниско образование, делът на тези, които декларира, че не знаят или не могат да преценят е над двете трети (67%).

Същият дял от 44% са на мнение, че българското правителство трябва да подкрепи искането ядрената енергетика да бъде включена в „Зелената сделка“. Не е изненадващо, че тази инициатива се подкрепя в по-голяма степен от висшистите, хора на мениджърски позиции или от бизнеса. Следва да имаме предвид, че тази социална група е склонна да се информира в по-голяма степен от специализирани източници или експертни статии, които засягат подобен тип теми. Отново следва да отбележим, че делът на споделящите, че не знаят как да отговорят на този въпрос е значим – 46%.

Висок дял от близо три четвърти (70%) споделят, че не знаят електроенергия от какви източници влиза в тяхната сметка за ток. Една четвърт са деклариращите, че знаят. **Спрямо демографските разбивки отчитаме сходна динамика, както и в предходните въпроси. По-високо статусните социални групи, както и висшистите, в по-голяма степен декларират, че знаят електроенергия от какви източници влиза в сметката им за ток.**

Цената, не изненадващо, се оказва водещият критерий за 52% от анкетираните, ако имаха възможност да избират източника на електроенергия, която да купуват. **Спрямо възрастовите разбивки тук отчитаме динамика, а именно критерият цена повишава значимостта си с нарастването на възрастта.** Опции като сигурността и безопасността на производството събират дялове от по 16%. **Влиянието върху околната среда (9%) като най-малко значим критерий за избор сред анкетираните. Това не бива да учудва, защото традиционно българската потребителска кошница се формира приоритетно от икономически изгодната оферта на първо място. Все още в България постматериалната тема за влиянието върху околната среда от даден продукт, стока, услуга или процес, следва да се разглежда като бутиково явление, намиращо социално основа сред малки кръгове в страната – най-вече млади, високообразовани, живеещи в Столицата и с високи доходи.**

Повече от половината (54%) анкетирани се съгласяват с твърдението, че атомната енергетика не изхвърля в атмосферата вредни газови емисии в сравнение с източници като нефта и въглицата. **Спрямо демографските разбивки отчитаме, че живеещите в Столицата (71%) и хората с висше образование в най-голяма степен се солидаризират с това твърдение. При мъжете също отчитаме по-висок дял на съгласие спрямо жените. Тук може да се направи изводът, че от тази група атомната енергия се възприема като чиста енергия.**

Два пъти по-висок (43%) е дялът на смятащите, че атомната енергетика щадя околната среда спрямо тези, които не са съгласни с това твърдение (21%). При преглед на демографските разбивки отново отчитаме същите корелации сред по-високостатусните групи.

Половината от анкетираните (50%) са съгласни с твърдението, че атомната енергетика е безопасна за здравето на хората при спазване на утвърдените стандарти за

безопасност. Малко над всеки пети (22%) пък не се съгласява с това твърдение. Голям е дялът – над три четвърти, съгласяващи се с твърдението, че атомната енергетика създава нови работни места и подпомага местното и национално икономическо развитие на държавата. Тук следва да отчитаме, че зад този висок дял на консенсус по това твърдение стоят и наслагвания през десетилетията, че това зад атомните енергийни проекти стоят огромни за мащабите ни обекти като блоковете на АЕЦ „Козлудий“.

Близо две трети (65%) се съгласяват и с твърдението, че атомната енергетика дава тласък в развитието на високите технологии. Малко над една четвърт не знаят или не могат да преценят. спрямо демографските разбивки не отчитаме съществена динамика освен при тази за етническа принадлежност.

Сред мнозинството от пълнолетните български граждани (52%) доминира мнението, че производството на атомна енергия е по-евтино от производството на енергия от други източници. В сходни съотношения се движат дяловете на съгласните (55%) с твърдението, че в дългосрочен план атомната енергия е по-конкурентоспособна от енергията произведена от други типове генериращи мощности. И тук като в предходните индикатори, регистрираме високи дялове на посочващи, че не знаят или не могат да преценят.

„Атомната енергия е базова мощност, която улеснява регулирането на енергийната система и гарантира сигурността в производството на електроенергия“ – твърдение, с което са съгласни малко над половината (53%) от анкетираните.

Над две трети се солидаризират и с твърдението, че атомната енергетика осигурява непрекъснатост на доставката на електроенергия.

От тестваните твърдения може да се направят следните изводи. Първо, енергетиката е тема, по която българите имат основни познания. Като цяло мнението на българите за атомната енергетика е много позитивно. И това е нормално, с оглед на факта, че това е тема, която използва голям набор и специализирани понятия, които са трудно смислаеми за широката аудитория. Именно и поради този факт, сред всички тествани твърдения, регистрираме високи натрупвания в опциите „не знам/ не мога да преценя“.

При преглед на разбивката по образователен статус, отчитаме, че хората с висше образование демонстрират по-висока запознатост и информираност по всички тествани индикатори. Чувствително по-ниски нива на запознатост отчитаме при тези, които са с основно и по-ниско образование. Сред ромите се установява висока степен на незапознатост с всички тествани твърдения.

От друга страна сред по-запознатите с темата, се установява по-скоро доминиращо положително отношение към атомната енергия. Следва да имаме предвид, че това е и тема, която преди години беше силно политизирана в България, особено около дебатът за изграждането на АЕЦ „Белене“ и провелят се през януари месец 2013 г. референдум по темата. Именно политизирането на дебата и въвеждането му в геополитически контекст, е фактор рационални и технически факти да станат по-трудно общодостъпни.

НАГЛАСИ КЪМ РАЗВИТИЕТО НА ЯДРЕНАТА ЕНЕРГЕТИКА

Над половината от анкетираниите (58%) са на мнение, че е необходимо да се развива атомна енергетика в България. Един на всеки десет е на противоположното мнение, а 32% не знаят или не могат да преценят. Не се наблюдава динамика спрямо основните демографски разбивки.

На въпрос зададен сред смятащите, че е необходимо да се развива атомна енергетика в България, как точно следва да се случва това, 43% от тях смятат, че чрез АЕЦ „Белене“ и нови блокове в Козлодуй. Единствено сред живеещите в Столицата отчитаме по-ниски дялове на подкрепящите това развитие да се случва паралелно и чрез „Белене“, и „Козлодуй“.

Половината от подкрепящите развитието на атомната енергетика в България, са на мнение, че безопасността е най-важният фактор в технологията при този тип енергия. Това не бива да ни учудва, голяма част от обществото ни е изпитала пряко, а помладите са косвено запознати, трагедията в „Чернобил“ от 1986 г. От друга страна, един от основните доводи, изповядван от противниците на АЕЦ „Белене“ в дебатите

от последното десетилетие, е именно невъзможността да се гарантира безопасността поради сеизмичния характер на площадката. Любопитно е, че следващият по важност фактор, който се откроява е екологичността (24%), следвана от цената (20%) на трето място. По отношение на екологичността, отново отчитаме, че този фактор е по-значим за по-младите (18-29 и 30-29 г.) и живеещите в Столицата. Както беше отбелязано и по-горе този фактор се ползва с по-съществена подкрепа именно сред тези групи.

НАГЛАСИ КЪМ АЕЦ „БЕЛЕНЕ“ И НЕГОВОТО ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ

Малко над половината от анкетираниите (51%) декларират, че подкрепят изграждането на АЕЦ „Белене“. Малко под една пета (18%) пък са на противоположното мнение. Висок дял отчитаме отново и сред тези, които не знаят или не могат да дадат отговор – 30%. Младите (18-29 г.) са групата, която в най-малка степен изразяват подкрепа към този проект, но и в най-голяма степен се затрудняват да дадат отговор или не знаят. Това от една страна говори за факта, че най-младата възрастова група е по-индиферентна към дебата по тази тема. Това може да се обясни и с това, че този проект е бил централна тема на публичния дебат преди повече от седем години, когато тази група едва ли е проявявала особен интерес или чувствителност към подобни теми, дебати или идеологически сблъсъци. Спрямо останалите демографски разбивки не можем да изтъкнем съществена динамика, която да заслужава по-задълбочено внимание. В Столицата има един лек нюанс, на който може да се обърне внимание – а именно, живеещите в София подкрепят с една идея в по-малка степен проекта, като едно от обясненията е, че макар и малка, все пак има консолидирана общност, която има формиран по-скоро негативен оценъчен поглед върху този проект, дължащ се най-вече на дебата от изминалите години и позициите на определени политически сили. Тази общност може условно да бъде

идентифицирана с тогавашните СДС и ДСБ. Именно тези субекти неведнъж организираха и тематични протести против руските енергийни проекти.¹

Гарантирането на енергийната независимост (67%) е основната причина, поради която, анкетираните, биха подкрепили изграждането на АЕЦ „Белене“. Втората по значимост причина, сред подкрепящите „Белене“, е осигуряването на евтина електроенергия (52%). Следващите фактори за подкрепа за свързани с развитието на икономиката на България, осигуряването на работни места и че вече са вложени много средства, които трябва да бъдат оползотворени. **Общият извод от тези най-значими натрупвания е че сред желаещите да се осъществи този проект, които са малко над половината от пълнолетните български граждани, е налице едно икономизиране в мисленето и оценката за този проект и неговото осъществяване.**

Разнопосочни са натрупванията, сред подкрепящите АЕЦ „Белене“, относно това как е най-добре проектът АЕЦ „Белене“ да бъде осъществен. Това не бива да учудва. След 30 годишен период, в който българската държава е вървяла в различни посоки, не можем да очакваме и консолидация на общественото мнение по един политизиран и идеологизиран експертен въпрос. 27% заявяват, че е най-добре това да се случи чрез консорциум с участието на различни страни. Други 26% смятат, че е най-добре това да се случи със 100% участие на българската държава. Изненадващо, тук отчитаме, че най-младите (18-29 г.) в най-голяма степен подкрепят именно тази опция. Построяването на АЕЦ „Белене“ от руски инвеститор, пък се подкрепя в най-голяма степен от най-възрастните (70+г.), което може да бъде обяснено с чувството на това поколение за културна близост с Русия и носталгични чувства.

Сред групата, която декларира, че не подкрепя изграждането на АЕЦ „Белене“ беше зададен въпрос относно това какви са основните им опасения за реализирането на този проект. На първо място се изтъква причината, че не е безопасно. Следващите опции, които събират натрупвания са, че този проект е с високи технологии и е скъп, както и че това са излишни разходи/ дългове за държавата. Малките натрупвания в абсолютни

---

¹ За справка: Особено красноречива е реториката на лидерите Мартин Димитров, често изтъкващ „големият енергиен шлем“ на президента Първанов, както и реториката на Иван Костов като лидер на ДСБ.

стойности не позволяват коректно да се правят изводи спрямо различните демографски разбивки.

В изследването бяха тествани и три различни варианти или режими, през които е възможно хипотетично да се осъществи изграждането на проекта АЕЦ „Белене“: 1) *относно създаването на консорциум между руската Росатом, американската Дженерал Електрик и френска Фраматом, които ще се конкурират с компании от Китай и Корея;* 2) *относно това, че в проекта българската държава ще участва само с апортна вноска – изградената площадка и закупените два руски реактора, осигуряваща блокираща квота в бъдещото акционерно дружество;* 3) *относно това, че при осигуряването на финансирането, реализацията и експлоатацията на проекта няма да бъдат предоставяни държавни гаранции под никакви форми, както и че няма да бъдат подписвани договори за изкупуване на бъдещата произведена енергия на фиксирани цени;* **Тези три индикатора, бидейки интересни сами по себе си и значими от съдържателна гледна точка, се оказват трудни за широката публика. По същество, те биха сработили в по-голяма степен чрез качествени методи сред експерти по темата, отколкото сред широката публика в едно национално представително изследване.**

ИНФОРМАЦИОННИ ИЗТОЧНИЦИ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ ПО ТЕМИ СВЪРЗАНИ С ЯДРЕНАТА ЕНЕРГЕТИКА

Очаквано медиите са основният информационен канал (61%), по който респондентите се осведомяват по теми свързани с ядрената енергетика в България. Следващият значим източник за информиране се явяват социалните мрежи (18%). 7% декларират, че търсят експертна информация от енергийни експерти, което също можем да съотнесем към медиите, тъй като те са и най-честата трибуна, през която добива публичност тяхната експертиза. Едва 4% посочват институциите като информационен източник.

Значителен е делът, повече от една четвърт (28%), на деклариращите, че не се информират по теми свързани с ядрената енергетика. Сред тях в най-голям открояващ се

дяс са най-младите (18-29 г.), като близо половината (46%) от тази група споделят, че не се информират по темата.